

INDEX CAPITUM LIBRI SEPTIMI

DE JUSTIFICATIONE SEU SANCTIFICATIONE HOMINIS, PROUT EST EFFECTUS FORMALIS GRATIÆ HABITUALIS.

DE FORMALI EFFECTU GRATIÆ HABITUALIS, QUI HOMINIS SANCTIFICATIO, JUSTIFICATIO, AUT INTERNA RENOVATIO DICI POTEST.

- CAP. I. *Utrum forma gratiæ intrinsece, et per se, ac vi sua connaturali, faciat hominem gratum, et quidnam id sit?*
- CAP. II. *Utrum forma gratiæ ex sua natura hominem filium Dei adoptivum, et hæredem vitæ æternæ, seu ad supernaturalem beatitudinem acceptum constituat?*
- CAP. III. *An possit Deus hominem sibi gratum reddere, eumque in filium et hæredem gloriae adoptare, sine intrinseca qualitate gratiæ inhærentis?*
- CAP. IV. *Utrum homo qualitate gratiæ affectus possit non esse gratus Deo, neque filius ejus adoptivus?*
- CAP. V. *Utrum gratia habitualis aliquam majorem vim, vel dignitatem ad hominem gratificandum ex Christo habeat?*
- CAP. VI. *Utrum justificatio sit effectus formalis gratiæ positivus, et quid propriè verbum justificandi et justificationis significet?*
- CAP. VII. *Utrum aliqua gratia homini inhærens positivum justificationis effectum ex sua intrinseca natura formaliter ei conferat?*
- CAP. VIII. *An forma justificans sit habitus vel actus, vel uterque simul?*
- CAP. IX. *Utrum gratia, qua formaliter justificamur, sit unus simplex habitus vel plurium collectio?*
- CAP. X. *Utrum in justificatione hominis vera peccatorum remissio fiat?*
- CAP. XI. *Utrum justificatio et remissio peccati idem omnino sint, vel sint duo in re distincta et inseparabiliter conjuncta?*
- CAP. XII. *Utrum remissio mortalis peccati sit effectus formalis et connaturalis justitiæ inhærentis?*
- CAP. XIII. *Utrum actus inhærentis justitiæ, saltem perfectæ dilectionis Dei vel contritionis, ex natura sua formaliter excludat peccatum sine alia remissione Dei?*
- CAP. XIV. *Utrum actus perfectus insusæ dilectionis Dei vel contritionis sit forma cui, propter valorem aut perfectionem suam, remissio peccatorum connaturaliter debeatur et ideo dici possit formaliter excludere peccatum?*
- CAP. XV. *An forma necessaria ad excludendum peccatum sit proprius ha-*

INDEX CAPITUM LIBRI SEPTIMI.

91

- bitus infusus, et ab anima ejusque potentis realiter distinctus?*
- CAP. XVI. *Quænam sit habitualis forma infusa formaliter excludens peccatum?*
- CAP. XVII. *An solus habitus sit integra forma expellens peccatum, vel actum etiam requirat?*
- CAP. XVIII. *Utrum actualis justitia possit infundi peccatori de potentia Dei absoluta, sine remissione peccati mortalis?*
- CAP. XIX. *An de absoluta potentia possit Deus non privare habitibus gratiæ et virtutum hominem, dum adhuc mortaliter peccat?*
- CAP. XX. *An possit Deus conservare vel infundere justitiam in homine qui*
- peccavit mortaliter, non remittendo ei peccatum?*
- CAP. XXI. *Utrum de potentia Dei absolute possit peccatum mortale sine actu peccatoris, per solam infusionem habitus, remitti?*
- CAP. XXII. *Utrum sine habitibus gratiæ, per solos actus, possit Deus de absolute potentia sua peccatum mortale remittere?*
- CAP. XXIII. *An sine ulla mutatione physica in peccatore facta possit ei peccatum mortale remitti?*
- CAP. XXIV. *An remissio venialis peccati ad effectum formalem gratiæ habitualis semper vel aliquando pertineat?*
- CAP. XXV. *Utrum justificatio sit maximum et miraculosum opus Dei?*

LIBER SEPTIMUS

DE JUSTIFICATIONE

SEU SANCTIFICATIONE HOMINIS, PROUT EST EFFECTUS FORMALIS HABITUALIS GRATIÆ.

DE FORMALI EFFECTU GRATIÆ HABITUALI, QUI HOMINIS SANCTIFICATIO, JUSTIFICATIO AUT INTERNA RENOVATIO DICI POTEST.

4. *De materia hujus libri, et de duplo effectu formalis habitualis gratiæ.* — Ostendimus in præcedenti libro, Deum hominibus justis peculiarem gratiæ habitum infundere, cuius essentiam modo quodam physico explicare incepimus; nunc autem, modo magis moraliter ac Theologico ejusdem gratiæ excellentiam et naturam explicare aggredimur, quod, nulla ratione melius quam ejus formalem effectum declarando, præstare possumus. Omnis enim forma essentialiter est propter suum effectum formale, et ideo per illum vel per habitudinem ad subjectum, in quo illum habet, definiiri solet. Sic ergo in hujus libri discursu, essentiam habitualis gratiæ ejusque excellentem naturam per ejus formalem effectum explicare conabimur. Quamvis autem unius simplicis formæ unus sit effectus formalis adæ-

quatus, seu in re ipsa, nihilominus secundum diversos respectus et conceptus potest in plures distingui. Et imprimis formalis effectus sanctificantis gratiae distingui potest in positivum, et quasi privativum; nam per gratiam confertur animae aliqua positiva perfectio, per quam veluti renovatur et singulari afficitur pulchritudine, et per eamdem mundatur, dum macula mortalis culpæ ab illa expellitur. Utrumque petebat David, cum dicebat: *Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innora in visceribus meis*, Ps. 50. Inter quos effectus positivus est simpliciter prior, et ideo de illo prius dicemus, et postea de altero.

2. *Duplex respectus effectus formalis.* — Præterea formalis effectus positivus alicujus formæ duplicitate a nobis concipi et explicari potest: uno modo, per solum respectum ad subjectum, atque adeo per conceptum absolutum ipsius effectus sine alio respectu ad operationem, vel ad aliud extrinsecum terminum, sicut concipimus formalem effectum albedinis esse facere album, vel animam esse formam dantem vitam homini. Alio modo concipimus et explicamus effectum formalem per alias respectus ad operationes, vel alias terminos, præter ordinem ad subjectum formæ, sicut dicimus effectum formalem habitus esse dare potentiae facilitatem operandi, vel effectum formalem visus esse constituere hominem potentem ad videndum. Ex his ergo duabus modis prior vix habet locum in habituali gratia; tum quia, generaliter loquendo, nos valde imperfecte concipimus formas et qualitates rerum, eas præsertim quæ sensibus non subjacent, et ideo non possumus earum formales effectus explicare, nisi per aliquos respectus vel per conceptus valde confusos, ut, verbi gratia, quod formalis effectus formæ sit afficere seu perficere subjectum per suam entitatem; tum etiam quia hoc maxime locum habet in habituali gratia propter suam excellentiam. Nam, si loquamur de habitibus operativis hujus gratiae, cum essentialiter dicant habitudinem ad operationem, non aliter concipimus eorum formales effectus, nisi quatenus intelligimus dare intellectui aut voluntati facultatem sic operandi, et pondus quoddam seu inclinationem in talem operationem, qui effectus formalis physicus est, nec de illo aliquid nobis superest dicendum. Neque in his habitibus per se spectatis aliquis alias formalis effectus physicus magis absolutus concipi a nobis potest, sicut illum non concipi-

mus in habitibus acquisitis, vel naturalibus potentiori proximis; nam per analogiam tantum ad hujusmodi formas illas superiores concipimus. An vero sub aliquo alio respectu possit effectus formalis horum habituum quasi moraliter concipi, in discursu libri dicemus.

3. *Respective endatur gratiae habitualis effectus.* — Si vero loquamur de illo habitu gratiae sanctificantis, quem in substantia animæ esse diximus, effectus quidem ejus in se spectatus est magis absolutus ab omni respectu ad operationem. Verumtamen eo ipso difficilis a nobis concipiatur, prout in se est quid reale ac physicum; et ideo, ad illum utcunque explicandum, in fine præcedentis libri usi sumus aliquo conceptu respectivo, in ordine ad operationem, vel mediante habitu operativo, quatenus illa forma gratiae est radix aliorum habituum, et actuum propter quos infunduntur; vel immediate per aliud respectum principis principii supernaturalium operationum qui in tali forma gratiae spectari potest. Neque in genere physico nunc possumus per absolutum conceptum magis effectum illius habitus declarare. Oportet ergo ut per alias respectus formalem effectum, vel hujus specialis gratiae, vel simpliciter totius habitualis gratiae, sub quibus hæc gratia varia nomina sortitur, explicare conemur. Possunt autem variis respectus in habituali gratia considerari. Primus est ad Deum, quatenus per gratiam fit homo gratus Deo, sub qua ratione præcipue forma illa gratia nominatur; secundus est ad vitam seu beatitudinem æternam, et in hoc includitur respectus filiationis adoptivæ ad Deum, et hæreditis ad vitam æternam, quatenus rationem hæreditatis divinæ participat, et sic dicitur gratia semen gloriae; tertius respectus est ad opera justitiae, quatenus gratia hominem bene dispositum et ordinatum ad illa præstanda constituit. Et hinc justitia per Antonias appellatur. Quibus accedit respectus ad privativum effectum, sub quo maxime forma gratiae sanctitas nominatur; explicando igitur hos quasi partiales effectus seu respectus, adæquatum effectum gratiae, ejusque naturam declarabimus.

CAPUT I.

UTRUM FORMA GRATIÆ INTRINSECE, ET PER SE, AC VI SUA CONNATURALI FACIAT HOMINEM GRATUM, ET QUIDNAM ID SIT?

1. *Duplex significatio gratiae, et in ultima proponitur quæstio.* — In principio hujus ma-

teriæ, proleg. 3, inter alias significaciones hujus nominis *gratia*, prout ad significanda Dei dona supernaturalia accommodatum est, duas diximus esse præcipuas, scilicet, vel quatenus generaliter significat donum Dei omnino gratis datum, vel quatenus significat quod non solum gratis a Deo donatum est, sed etiam hominem ipsum reddit Deo gratum. Nunc ergo de habitibus supernaturalibus infusis, supponimus quidem esse gratiam secundum priorem significationem, quia gratia nobis donatur, ut ex principiis supra positis facile intelligitur, et in sequenti libro et in ultimo ex professo dicemus. Inquirimus ergo an tales habitus vel aliquis eorum sit gratia secundum posteriorem denominationem, et respectum constituendi hominem gratum Deo. Est autem ulterius considerandum, ut sensus quæstionis intelligatur, quodlibet donum datum a Deo esse formalem perfectionem ejus cui datur, et consequenter sub ea ratione formaliter constituere illum in aliquo gradu bonitatis seu pulchritudinis, ratione cujus Deo placere possit et illi esse gratus. Quod non solum in donis gratiae, sed etiam in donis naturæ suo modo verum est. Nam de singulis operibus a Deo factis dictum est: *Vidit Deus quod fecit, et erat bonus*, ac si diceretur: Et ei placuit. Sub hac ergo generalitate, omnis perfectio a Deo per se proveniens constituit rem aliquo modo gratam seu amabilem illi, ita ut in ea complacere valeat.

2. *De gratia que constituit amicum Dei est sermo in præsenti.* — In præsenti ergo materia non sumitur esse gratum in illa generalitate, sed sub alia speciali, nimurum, quatenus est donum quoddam constituens recipientem gratum tanquam amicum, vel tanquam objectum dignum amicitia Dei. Unde imprimis necessarium est ut tale donum sit perfectio naturæ rationalis seu intellectualis, quia sola talis natura seu persona capax est vinculi amicitiae. Aliæ namque res, licet habeant aliquid unde placere possint et gratæ esse tanquam objecta consona appetitui, etiam secundum rectam rationem, non sunt aptæ ad amicitiam, quia nec sunt propter se amabiles, nec redamare possunt. Deinde non omnis perfectio quæ reddit personam aliquo modo gratam vel aptam, ut in ea quis complacere, sufficit constituere personam gratam amicabiliter, ut sic dicam, nam servus fidelis, prudens et obsequens inde placet domino, estque ei gratus, non tamen gratitudine

amicitiæ. Et sic etiam Angelus in pura natura placeret Deo propter naturalem perfectionem, et magis propter moralem, si illum super omnia diligenter, et naturalem rectitudinem servaret. Et similiter homo studiosus in ordine naturali, si careret peccato, in eodem ordine placeret, nondum tamen esset gratus tanquam amicus. Imo etiam, si homo ex supernaturalibus donis unum vel aliud habeat, ut fidem vel spem, secundum illam perfectionem placebit Deo, simpliciter vero non erit gratus, prout nunc loquimur, tanquam aptus secundum præsentem statum ad amicitiam cum Deo ineundam. Est ergo quæstionis sensus, an in tota latitudine habitualis gratiae sit aliquod donum intrinsece homini inhærens, quod formaliter illum constitutus simpliciter Deo gratum perfecta amicitia gratitudine, ita ut Deus ratione illius doni in illo, tanquam in amico complaceat, seu singulari amore, ac proprio justorum, illum prosequatur? Solet etiam singularis ratio hujus gratitudinis explicari per hoc quod homo, sic gratus, sit etiam ad vitam æternam acceptus secundum talem statum. Sed hoc spectat ad aliud effectum tractandum capite sequenti, et ideo ab illo nunc abstinemus; nam solum a posteriori declarat hunc priorem effectum, ut ibi explicabo.

3. *Protestantium opinio, quæ negat homines effici Deo gratas per aliquod donum intrinsece eis inhærens.* — In hac ergo questione sic declarata, dissensio est non solum inter hæreticos et catholicos, sed etiam inter catholicos inter se. Prima ergo sententia est hæreticorum hujus temporis, qui negant homines constitui Deo gratos per aliquod intrinsecum donum illis inhærens. Nam, licet non omnes vel non omnino negent dare Deum hominibus justis aliqua supernaturalia dona specialia et justorum propria, nihilominus negant per illa dona reddere illos sibi gratos, sed potius illa conferre, quia jam alio titulo illos amat, tanquam sibi gratos et amicos. Hæc dicitur fuisse sententia Lutheri, quam secuti sunt Calvinus, lib. 3 Instit., c. 11; Melanchton, in Locis communibus, verb. *Gratia*; Kemnit., in Exam. Concil. Trid., sessione sexta, cap. 7. Fundatur primo, quia Christus et ejus merita sunt prima et proxima ratio per quam et propter quam homines a Deo diliguntur ut amici; ergo non est aliqua qualitas intrinseca. Et ad hoc inducunt Scripturas, in quibus dicimus per Christum, vel in Christo gratificari Deo, ut ad Ephesios: *Qui predestina-*

rit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriae gratiaæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo. Per quæ verba, præsertim per ultima, significatur totam rationem nos diligendi et habendi nos gratos apud Deum, esse filium dilectissimum ipsius. Et eodem modo intelligunt illud ad Coloss. 1: In ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, et per eum reconciliare omnia in ipsum.

4. Secundo, inducunt illa testimonia, in quibus dicitur oportere nos inducere Dominum Jesum Christum, ut Deo grati simus, Rom. 13: *Induimini Dominum Jesum Christum; Galat. 3: Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis;* et ad Coloss. 3, prius dicit Paulus: *Expoliante vos veterem hominem, induite novum, et postea subdit: Ubi non est Gentilis, nec Judeus, etc., sed omnia, et in omnibus Christus.* Et ad Ephes. 4: *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est,* etc. Per hanc enim metaphoram induendi Christum, nihil aliud significari volunt, nisi media fide ita tegi et ornari nos ipsa gratia Christi, ut sub illa, et propter illam a Patre diligamus, et omni cœlesti benedictione benedicamus, sicut Jacob vestibus Esau indutus, fuit a patre benedictus, et alia similia ex Scriptura et Patribus in capitibus sequentibus afferemus.

5. *Argumentantur ratione.* — Tertio igitur argumentantur ratione, quia peccatum originale ita naturam humanam infecit, ut ratione illius nihil in ea esse possit, quod non per illud maculetur, et consequenter Deo displiceat, unde non potest expelli per inhærentem qualitatem, sed potius ipsum inficit quamcumque actionem vel qualitatem in homine existentem; ergo impossibile est hominem lapsum Deo fieri gratum per gratiam inhærentem; ergo necesse est, per extrinsecam Christi gratiam, quæ a nobis maculari non potest, id fieri, nimirum, quia potest nobis imputari ut grati reputemur, et ut tales per Christum amemur. Et confirmatur, quia hic modus gratificationis nostræ et dilectionis Dei erga nos non est impossibilis, et magis exaggerat nostram infirmitatem et indigentiam, magisque Christi gratiam commendat; ergo ita credendum est. Consequentia cum minori notæ sunt. Major explicari potest ex illo ad Galat. 4: *Sicut Angelum Dei exceperis me, sicut Christum Jesum;* sicut enim nos, ad perfecte diligendum proximum, in illo Christum vel Deum ipsum respicimus, ita ut proxima

et tota ratio diligendi proximum sit Christus, sic etiam Deus, ut nos perfecto amore diligit, et charos habeat, ut Christo ipso induitos nos respicit, illiusque gratiam nobis imputat, ut grati esse illi possimus.

6. *Secunda opinio est Nominalium, existimantium hominem per gratiam, tanquam per signum, non tanquam per formam intrinsecam, effici Deo gratum.* — Secunda sententia est multorum catholicorum, qui, licet dicant Deum infundere justis aliquam qualitatem propriam ipsorum, qua ab injustis distinguuntur, nihilominus asserunt qualitatem illam non natura sua, sed ex Dei acceptatione et ordinatione habere ut hominem Deo gratum reddat, ita ut potius sit veluti signum deputatum a Deo ad cognoscendos eos quos sibi gratos habet, illosque ab aliis distinguendos, quam forma conferens talem effectum quo homo in conspectu Dei gratus illi redditur; vel si illum aliquo modo conferre dicenda est, non sit intelligentum physice, sed moraliter. Quia, ut est qualitas quædam physica et talis speciei, non potest in ea intelligi talis effectus; Deus autem lege sua potuit illam ad hunc effectum deputare, et valorem moralem illi conferre, ad eum modum quo moneta regio sigillo consignata certum valorem et estimationem habet. Ita de gratia sanctificante opinati sunt Nominales, in 1, d. 17; Ocham, quæst. 4; Gabriel, quæst. 1, art. 1 et 3, dubit. 4; Gregorius, quæst. 1, art. 2; Aliae., quæst. 9, art. 1, et latius in 2, indicat Durandus, quæst. 1, n. 7 et 8, ait enim hominem non esse gratum Deo quia gratiam habet, sed potius quia gratus est et acceptus Deo, ideo qualitatem recipere, quæ gratia inde denominatur. In eamdem sententiam inclinat ibi Scotus, quæst. 2; negat enim dari nobis gratiam a charitate distinctam; et de ipsa charitate dicit facere hominem gratum ex divina lege.

7. *Suadetur primo ex Scriptura.* — Hæc sententia suaderi potest primo ex Scriptura, quatenus in ea, gratia, qua Deo grati efficimur, dicitur esse *signum* quo Deus *signavit nos, et dedit pignus spiritus in cordibus nostris,* 2 ad Cor. 1; et ad Ephes. 1: *Signati estis spiritu promissionis sancto;* et c. 14: *Nolite contristare spiritum Dei, in quo signati estis;* hoc autem signum non est nisi qualitas aliqua, quæ certe non potest esse signum naturale, ut per se constare videtur; est ergo signum ad placitum et ex impositione Dei, neque illa qualitas potest esse alia, nisi quam gratiam

appellamus; ergo non est per se ac formaliter gratum reddens, sed tanquam signum a Deo institutum; simileque argumentum sumitur ex nomine *pignoris*, nihil enim est pignus a natura, sed ex conventione vel ex instituto. Sicut etiam character baptismalis constituit hominem Christianum, non quidem ex natura intrinseca talis qualitatis, sed ex impositione Christi, et similiter character ordinis dicitur esse potestas consecrandi, verbi gratia, non quidem ex physica natura talis qualitatis. Idem ergo de gratia censendum est.

8. *Secundo, probatur ratione.* — Secundo, probatur ratione, quia nulla est qualitas quæ natura sua possit veluti cogere Deum, ut acceptet, ad eternam et supernaturalem beatitudinem, hominem illa qualitate affectum, vel ut cum illo speciale vinculum amicitiae contrahat; ergo nulla esse potest qualitas quæ natura sua hominem Deo gratum reddat. Consequentia videtur clara, quia, ut exposuimus, nihil aliud est esse gratum quam esse dilectum ut amicum. Antecedens quoad primam partem probatur, quia potest Deus velle dare homini quamecumque qualitatem distinctam a visione Dei, et nolle dare illi visionem, quia in hoc nulla est contradicatio vel repugnantia. Nam illæ voluntates sunt ratione distinctæ ex distinctione reali objectorum, et non est unde habeant tam necessariam connexionem, ut non possit una ab altera separari. Item Deus potest naturam sibi hypostaticè unire, et nolle illam beatificare; ergo multo magis id facere poterit de quacumque qualitate. Quoad alteram vero partem probatur idem antecedens, quia nulla alia specialis ratio amicitiae inter Deum et hominem intellegi potest, nisi quod acceptet illum ad communicationem supremi boni, quod in supernaturali beatitudine consistit; ergo quem Deus non vult ad hoc bonum acceptare, non diligit ut amicum. Accedit quod potest Deus nolle remittere peccatum mortale homini, etiamsi illi tribuat, vel in illo conservet similem qualitatem.

9. *Aliud fundamentum pro opinione Nominalium.* — Tertio argumentor, quia in qualitate gratiæ distinguuntur esse gratiæ ab esse qualitatibus, non tantum in genere, sed etiam in specie, ut talis qualitas est; sed esse qualitatibus est intrinsecum et connaturale illi entitati; ergo esse gratiæ non potest esse nisi extrinsecum, utique per denominationem a divina acceptance et institutione. Consequenter ita cum minori per se notæ videntur. Major

vero sumitur ex multis Theologis illa distinctione utentibus. Nam imprimis dicunt gratiam habitualem in anima Christi fuisse finitam in esse qualitatis, infinitam autem in esse gratiæ, ut sumitur ex D. Thoma, 3 part., q. 7, art. 11. Item dicunt posse gratiam augeri in esse gratiæ, et non augeri in esse qualitatis, ut sentit Victor, in Relect. de Augment. charitatis, et alii; et Soto, in 4, d. 15, quæst. 2, art. 2, sub primam conclusionem; et Vega, lib. 7 in Tridentinum, c. 26, licet non distinguat in re ipsa charitatem a gratia, dicit nihilominus posse qualitatem illam augeri in esse gratiæ, licet in esse charitatis non augeatur. Confirmari potest hæc distinctio, quia peccatum potest remitti sine qualitate infusa inhærente, licet non possit remitti sine gratia, ut docet Soto, lib. 2 de Natur. et grat., c. 17, in fine, et c. 18, et clariss. in 4, d. 15, quæst. 1, art. 2, circa finem, qui etiam in 4, d. 1, q. 3, dicit, ut homo fiat gratus Deo, non esse necessariam gratiam in esse qualitatis, sed in esse gratiæ sufficere. Unde novum emergit argumentum, quia effectus formalis formæ, quando est proprius, intrinsecus et connaturalis, non potest fieri sine forma; at Deus potest facere hominem sibi gratum sine qualitate inhærente; ergo non est hic effectus intrinsecus et connaturalis alicujus qualitatis.

10. *Tertia et vera sententia.* — Prima conclusio asserens hominem effici Deo gratum per qualitatem intrinsecam. — Nihilominus est tertia et vera sententia, quae in duabus sequentibus assertionibus consistit. Prima est, hominem justum fieri gratum Deo et amabilem illi ut amicum, per qualitatem aliquam illi inhærentem, sive illa vocetur justitia, sive gratia. Ita docent Theologi statim allegandi, probaturque a fortiori ex sequenti assertione; nunc maxime probatur ex Concilio Tridentino, sess. 6, c. 4, juncto 7; nam in priori docet quod justificatio est *translatio ab statu filiorum Adæ in statum gratiæ, et adoptionis filiorum Dei;* in posteriori vero loco addit quod, per hanc gratiæ suspicionem, fit homo ex inimico amicus Dei; et c. 10, addit, per hanc gratiam nos fieri amicos Dei, et domesticos ejus.

Et in eodem c. 7 docet homines fieri justos et sanctos, per inhærentem sibi sanctitatem et justitiam, ut in sequentibus capitibus videbimus; sed per eamdem formam, per quam justi et sancti constituimur, grati Deo et illi amabiles intrinsece reddimur, ut in aliis locis idem Concilium docet; ergo homo fit gra-